proLékaře.cz | 6.11.2026

100. výročí založení Československé republiky – vzpomínky hematologa

K tomuto významnému výročí bych chtěla vzpomenout dodnes nedoceněného přátelství dvou výjimečných osobností v oboru hematologie a transfuze krve a jejich spolupráce v dobách totality po roce 1948. Jedná se o doc. MUDr. Viléma Huleho, CSc., a prof. MUDr. Mikuláše Hrubišku, DrSc. Oba se narodili ještě za Rakouska-Uherska. Doc. V. Hule 19. 1. 1916 v maďarském Szatmarnémeti, prof. Hrubiško pak v Ilavě v tehdejších Horních Uhrách 1. 10. 1917. Po vzniku Československa se vrátila rodina V. Huleho do Brna, kde jmenovaný absolvoval reálné gymnázium s výborným prospěchem. Taktéž M. Hrubiško studoval gymnázium v Trenčíně s vyznamenáním. Oba po maturitě studovali medicínu. V. Hule na Masarykově univerzitě v Brně a M. Hrubiško na Komenského univerzitě v Bratislavě. Jako většina studentů a intelektuálů té doby věnovali se kultuře i sportu, oba ovládali světové jazyky. V. Hule studoval malbu u tehdy známých brněnských malířů (Zamazal, Kaláb, Myslivec).

V roce 1939 krátce před Huleho promocí byly uzavřeny v Protektorátu Čechy a Morava všechny vysoké školy. V. Hule byl velmi nadaný v oboru biochemie, praktikoval během studia na tehdejší experimentální fyziologii vedené velmi vzdělaným prof. Uhrem, který vychoval své spolupracovníky v oboru krevních chorob, morfologii i sérologii. Tyto znalosti umožnily V. Hulemu pracovat za války v laboratořích v Brně, a to v sanatoriu na tehdejší Sadové ul., v Úrazové nemocnici a posléze ve firmě Behringer. Promoce se pak dočkal po znovuotevření Masarykovy univerzity v roce 1945, aby byl ihned přijat jako odborný asistent do Ústavu experimentální fyziologie. V prvních třech letech díky svému nadání v malbě nakreslil obrázky celé vývojové řady krevních elementů pro budoucí atlas.

Po válce v roce 1946 byla založena Palackého univerzita v Olomouci a mnoho odborníků z Masarykovy univerzity bylo pověřeno založením příslušných ústavů a kateder. V roce 1948 byl doc. V. Hule habilitován a pověřen založením Ústavu experimentální fyziologie a současně Transfuzní stanice v Olomouci a to se mu stalo osudným. Během jeho nepřítomnosti (pracovní cesta na Slovensko) došlo na této Transfuzní stanici k fatální záměně krve, podané pacientovi. Jak bylo po nástupu totality obvyklé, za každou chybu na kterémkoli pracovišti byl odsouzen vedoucí, to se stalo i v tomto případě. Doc. Hule byl odsouzen a uvězněn na 3 roky (mezi roky 1950–1952). Po propuštění byl ihned přijat prof. MUDr. Milošem Štejfou do laboratoře I. interní kliniky Fakultní nemocnice v Brně (tehdy již Univerzity J. E. Purkyně), kde pak doc. Hule působil jako vedoucí biochemie a hematologie do konce života.

Situace po vzniku Slovenského státu byla zcela jiná než v Protektorátě. Nedošlo k uzavření jediné univerzity na Slovensku, jen zmizelo jméno Komenského v názvu. M. Hrubiško promoval v roce 1941 a poté pracoval pod vedením budoucího prof. Dérera za války v Robotnickej sociálnej poisťovni. V roce 1945 se prof. Dérer stal přednostou Interní kliniky opět Komenského univerzity, a dr. M. Hrubiško jeho odborným asistentem. Prof. MUDr. Dérer, žák prof. MUDr. Miloše Netouška, měl v pojetí vnitřního lékařství široký klinický a patofyziologický přístup a dr. Hrubišku nasměroval k hematologii a transfuziologii. Dr. Hrubiško v obojím vynikl a posléze založil Fakultní transfuzní stanici a Kliniku hematologie a transfuziologie ILF. Jmenován byl profesorem i DrSc. Stal se členem celostátní transfuzní komise MZ v Praze a zakladatelem transfuzních stanic v bývalém Československoslovensku. Odešel do důchodu v r. 1988. Zemřel v r. 2005. Jeho práce byly oceněny jak v USA, tak v celé Evropě.

Koncepce hematologie doc. Huleho byla odlišná. Přednost dával biochemii a výzkumu koagulace. Laboratoře tehdy nebyly vybaveny diagnostickými přístroji a diagnostiky, jako je tomu dnes, ta se vyráběla přímo v laboratoři. (Příklad: trombokináza se získávala mixováním šedé kůry mozkové.) Transfuziologii považoval doc. Hule za samostatný obor. Z důvodů svého věznění v 50. letech měl zákaz přednášet medikům a psát pro ně učební texty. Samozřejmě byl při svých výjimečných znalostech tímto stresován a dotčen. Doc. M. Hrubiško však znal jeho obrovské znalosti a nadání a zřejmě se rozhodl, že mu musí (již v padesátých letech) pomoci. V Praze v té době působili vynikající odborníci v koagulaci, a to profesoři Heřmanský, Pudlák, Procházka a v Plzni Čepelák. Nikdo z nich doc. Hulemu nenabídl spolupráci. Doba byla zlá a Hule měl politicky Kainovo znamení. To však zcela ignoroval doc. M. Hrubiško, vážící si Huleho práce. Využil svého postavení na Slovensku a přes slovenské nakladatelství Akademia zařídil již v r. 1955 vydání Huleho Hematologického atlasu (s použitím jeho kreseb krevních elementů, v té době u nás první

proLékaře.cz | 6.11.2026

dostupný morfologický atlas). A protože Hrubiško věděl, že Hule pro lékařskou fakultu nemá povolení psát samostatně učebnice, vydal s ním autorsky 2 důležité publikace: Hematologie a krevní transfuze, určené pro Zdravotnické školy, a to opět zprvu ve slovenštině v roce 1964 a 1966, poté v češtině v roce 1969. (Jako raritní zajímavost uvádím, že text k Hulemu Hematologickému atlasu přeložila do ruštiny MUDr. Zdena Špácová, a že byl vydán v roce 1963 opět v nakladatelství Akademia v Bratislavě.)

V roce 1965 obhájil doc. Hule kandidátskou práci na téma: Činitelé krevního srážení a krvácivé stavy. Výše zmíněné učebnice určené pro Střední zdravotnické školy byly nařízením omezovány rozsahem stran. Každá věta proto byla zásadní po stránce obsahové. Sloužila potom lékařům k přípravě k atestacím z hematologie, z interní medicíny I. i II. stupně. Také Huleho přednášky, oficiálně určené pro laboranty, ať už z hematologie, či z biochemie, byly hojně navštěvovány lékaři různých klinik (v roce 1967 vydal doc. Hule spolu s prof. Hendrichem další knihu pro zdravotnické školy a to Klinickou biochemii, vydanou pak ještě v roce 1970 a 1978). Jako spoluautor publikoval spolu s internisty studie a kazuistiky převážně s enzymologickou tematikou a krvácivými stavy. V roce 1968 byl navržen Lékařskou fakultou na udělení profesury. Po okupaci ruskými vojsky a následnou změnou ve vedení Lékařské fakulty k tomu již nedošlo. Od roku 1972 nastaly v ústavech a klinikách velké personální změny, mnoho vynikajících odborníků muselo odejít. Jediná pozitivní věc byla, že se začala stavět nová fakultní nemocnice (dokončená za 20 let od zahájení stavby). Když se v roce 1974 musela oddělit hematologie od biochemie, stal se docent Hule přednostou Oddělení klinické hematologie. V roce 1976 mu byl přidělen na oddělení čerstvý absolvent LF MUDr. Miroslav Penka, kterého ovlivnil a zaujal pro biochemii krevního srážení. V tomto oboru dosáhl budoucí prof. MUDr. Penka, CSc., evropské úrovně a stal se důstojným pokračovatelem doc. Viléma Huleho.

Koncem 70. let minulého století začal mít doc. Hule zdravotní potíže, v červnu r. 1980 měl provedenu klasickou cholecystektomii a v srpnu téhož roku po fatálním zranění zemřel ve svých 67 letech. Jako jediný významný československý hematolog se s ním přijel z Bratislavy do brněnského krematoria rozloučit jeho celoživotní přítel a příznivec prof. MUDr. Mikuláš Hrubiško, DrSc.

Oběma velkým československým hematologům, kteří ovlivnili i mne, věnuji tuto vzpomínku.

Čest jejich památce.

MUDr. Jiřina Jedličková

emeritní ordinář pro hematologii,
emeritní primář Krevní banky FN u sv. Anny
Brno leden 2018